

**Theologia Scholastica Secundum Viam Et Doctrinam D.
Thomæ Aquinatis, Doctoris Angelici**

In Celebri Archiepiscopali Benedictina Universitate Salisburgensi, methodo
& norma ibidem usitata publicè tradita, & in IV. Tomos digesta ; Qvorvm
Primvs Tractat De Deo Vno Et Trino, Deq[ue] Creatura Angelica ...

Mezger, Paul

Augustæ Vindelicorum, 1695

Articulus IV. De dispensatione legis humanæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74152](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74152)

ARTICULUS IV. De dispensatione legis humanæ.

SUMMARI A.

1. Definitio dispensationis.
2. Datur potestas dispensandi.
3. Dividitur dispensatio in particularem & totalem.
4. In tacitam & expressam.
5. In directam & indirectam.
6. Dispensatio est stricte interpretatio, non potestas dispensandi.
7. Superior sine justa causa validè quidem, sed non licitè dispensat.
8. Inferior & delegatus invalidè.
9. Variæ causæ, ut inferior dispenseret in lege Superioris.
10. Quæ potestas dispensandi est ordinaria.
11. Corollaria.
12. Potest Prælatum secum dispensare indirectè.
13. Potest dispensare cum vagis.
14. Cum forensibus secundum theoriam probabiliter non potest.
15. Secundum praxin potest.

§. I.

Quid & quotuplex sit dispensatio?

1. **D**ispensatio est relaxatio legis pro aliquo, vel pluribus personis, aut casibus facta ab habente legitimam potestatem, manente vigore legis ex parte materie. Dicitur primò, relaxatio legis; quia formalis effectus ipsius est, eximere subditum à vinculo, & rigore legis, ideoque à D. August. relato in c. ipsa pietas. 23. q. 4. vocatur *vulnus contra integritatem severitatis*. Secundo, pro aliquo, vel pluribus; quia si sit pro omni persona, & casu, non erit dispensatio, sed abrogatio legis. Tertio, ab habente legitimam potestatem; quia est actus jurisdictionis, ex quo distinguitur ab interpretatione & epikia. Quarto, manente vigore legis ex parte materie; hoc quippe ablato, & mutata materia, legis obligatio non amplius ad illum casum extenditur, vel per epikiam ad illum se non extendere declaratur.
2. Dari potestatem justè & licitè dispensandi in lege humana, docet D. Th. q. 97. a. 4. & demonstrat praxis quotidiana: insuper suadet ratio: nam datur potestas legem totam abrogandi quoad omnes: ergo etiam eandem remittendi quoad aliquos. Sed neque leges, neque senatusconsulta ita scribi possunt, ut omnes casus, & qui quandoque inciderent, comprehendantur, sed sufficit, ea, quæ plerumque accidunt, contineri. l. 10. ff. de leg. unde variæ dari possunt causæ rationabiles unum alterumve à generali legis vinculo eximendi: ut, aliqua legem servandi difficultas, non ramen adeò magna velevdens, ut quis per seipsum epikia uti possit, vel dignitas personæ, ejusve erga Republ. merita & obsequia, quorum intuitu æquum est eandem à communibus oneribus eximi, ut habetur in c. de multa. de præbendis.
3. Dispensatio dividitur primò in particularem & totalem. Totalis est, quæ obligationem legis

ex toto; particularis, quæ illam tantum ex parte relaxat: ut si dispenseretur tam quoad obligationem culpæ quam pœnæ, erit totalis; si tantum quoad obligationem pœnæ remanente obligatione culpæ, erit particularis dispensatio.

Secundò dividitur in tacitam & expressam. Tacita est, quæ signis obscurioribus; expressa vero, quæ signis evidentibus exhibetur, puta per verba sufficienter significantia voluntatem dispensandi, quæ non sunt in jure determinata, neque necessariò dantur in scripto, nisi id jure expresse statuatur. Tacitæ dispensationis exemplum habes, si Prælatum sciens te lege impedire, aliquid injungat, vel concedat, quod impossibile sit cum lege: e. g. si sciens te irregularem, concedat dimissoriales ad suscipiendos SS. Ordines, vel beneficium conferat, cenetur tacitè dispensare in irregularitate, eò quòd non possit prudenter præsumi, velle Superiorem, ut subditus agat contra legem. Gordon. l. 2. q. 13. n. 4. Palao disp. 6. punct. 12. Sanch. l. 8. de matrim. disp. 4. n. 2. Meritò tamen communi DD. calculò remouetur à dispensatione tacita præsumpta voluntas, vel rati habitio Superioris de futuro, quia dispensatio à lege deobligans est voluntas Superioris præfens, vel antecedens actum, non quæ tantum eliset, vel erit. Sic ut aliquis in vetito gradu cum consanguinea legitime contrahat, non sufficit quòd præsumat à Pontifice obtinendam dispensationem &c. Ita Salmantic. c. 7. punct. 2. n. 12.

Tertio. Dividitur in directam seu immediatam, & in indirectam seu mediatam. Directa est, quæ dispensat Prælatum cum subditis; indirecta, quæ secum ipse dispensat: idque duobus modis contingit; primò quando cum rota communitate dispensans v. g. in lege jejunii, vel festi, hoc ipso à lege naturali ad observantiam suæ legis non amplius obligatur. Secundo, quando dat alteri, v. g. Confessario facultatem dispensandi cum sua persona.

§. II.

Quibus, & cum quibus conveniat potestas dispensandi?

Aliud est dispensatio, aliud potestas dispensandi. Illa tanquam vulnus legis, eoque odiosa restringi debet, quæ enim à jure communi exorbitant, nequaquam ad consequentiam sunt trahenda per Reg. 28. potestas vero dispensandi, tanquam concessa in favorem dispensantis ampliori gaudet. Potestas dispensandi alia est ordinaria, alia delegata, Ordinaria competit Legislatori, ejusque Successori, aut utriusque Superiori; delegata convenit inferioribus, qui illam sibi à Superioribus commissam accipiunt. Ratio est clara: quia dispensare est actus jurisdictionis voluntaria, quo tollitur legis obligatio: ergo ordinaria potestas dispensandi competit habentibus jurisdictionem ordinariam; delegata habentibus delegatam.

7. Unde infero, Superiorem in sua lege etiam sine iusta causa cum subditis valide dispensare posse: quia cum valor & efficacia legis pendeat ex voluntate Legislatoris; ideo sicut illam sine iusta causa, ut prius didimus, in totum valide auferre, sic pariter restringere, & in illa dispensare potest: atque hoc modo dispensatus sua dispensatione licite uti poterit, nisi forte per accidens inde scandalum, vel damnum tertii sequatur, cuius causam vitare tenetur. Ita Suar. l. 6. c. 19. Layman, aliique. Ipsa tamen dispensatio, tanquam imprudenter, & absque boni publici consideratione facta, non carebit peccato, & quidem ex genere suo lethali, nisi per materiam parvitatem excusetur; siquidem intra suam speciem admittit materiam gravitatem, seu grave damnum boni communis ad lethale peccatum sufficiens. Ita Reding q. 17. a. 2. controv. 3. n. 6. citans Covarruv. & Rodrig.

8. At si Judex delegatus & inferior sine expressa vel tacita licentia Superioris sine causa dispense in lege Ordinarii & Superioris, in valide dispensat, per e. ad *Monasterium*. 4. de *statu Monachorum*. tunc enim delegatus excedit limites suae potestatis, cum Ordinarius non praesumatur ipsi dedisse potestatem dispensandi nisi sub conditione iusta causa: Inferior quoque Judex praecisa omni Superioris licentia nihil potest in lege Superioris.

9. Dantur nihilominus variae causae, propter quas Praelatus inferior in lege superioris ex tacita vel expressa concessione dispensare potest. Ita dispensant primo Episcopi in irregularitatibus occultis, excepta bigamia & homicidio voluntario, per concessionem Trid. Sess. 24. c. 6. Secundo in negotiis exigui ponderis & momenti & quae frequenter occurrere solent, ut dispensatio in jejuniis, festis, &c. Ita Haunold, hic. c. 6. controv. 1. Palao, Gonet, Salmantic. & DD. communiter. Tertio in dubio an casus indigeat dispensatione Superioris. Quarto dum urget dispensandi necessitas, & nimis difficilis est recursus ad Superiorem, &c. tunc enim per episcopiam Episcopis tacite & virtualiter est concessa facultas dispensandi, quae etiam alicubi per consuetudinem potest esse praescripta.

10. Haec porro potestas dispensandi in legibus Superioris de jure tacite, vel expresse, sive de consuetudine Praelatis inferioribus concessa, non est delegata, sed ordinaria. Suar. l. 6. c. 15. Sanchez. l. 2. de *matrim.* disp. 40. n. 4. quia nimirum est annexa dignitati & officio, ideoque & transit in successores, & aliis delegari potest.

11. Colliges primo Episcopum posse dispensare in irregularitate cum corpore vitiatas, si defectus non sit valde magnus, ut inde scandalum timeri possit. Ita Haunold, cit. n. 312. Secundo in votis non reservatis. Vota porro reservata Summo Pontifici recensentur: Votum Religionis, perpetuae castitatis, peregrinationis in terram sanctam, ad limina Apostolorum, & ad D. Jacobum Compostellam. Ita Magnif. D. Petichacher, q. 7. §. 4. qui ulterius observat ex Suarez, Haunoldo, Palao, votum Religionis esse summo

Pontifici reservatum quoad genus, non quoad speciem; Unde potest Episcopus dispensare, ut vovens ingredi Religionem strictiorem, ingrediatur laxiorem. Tertio in irregularitatibus & suspensionibus ex occulto delicto provenientibus [exceptis, quae oriuntur ex homicidio voluntario, causisque ad forum contentiosum deductis] aliisque quibuscunque casibus occultis, ex Trid. Sess. 24. c. 6. de Reform.

Potest non tantum Praelatus Superior indirecte, sed etiam inferior [nisi a superiore prohibeatur] quando accepit potestatem dispensandi pro tota communitate; quae tamen dispensatio non est actus jurisdictionis, respectu sui ipsius, sed simplex exceptio a lege facta in virtute Praelati Superioris, qui cum dat inferiori expressam vel tacitam facultatem cum subditis dispensandi, hoc ipso non vult inferiorem Praelatum esse deterioris conditionis: neque illum vult diutius obligatum lege, nisi quamdiu ipse se non voluerit esse exemptum.

Praeterea, suppositis fundamentis superioris doctrinae, loci Ordinarius potest dispensare cum vagis, siquidem ipsi per praesentaneam habitationem forum non tantum conscientiae, sed etiam externum sortiuntur; non item cum forensibus & peregrinis alibi habentibus domicilium, prout declaravit S. Congregatio Concil. Trid. Sess. 24. c. 6. n. 4. & 5. & refertur apud Garziam de beneficio, p. 2. c. 10. n. 139. dicentem, forenses & peregrinos posse absolvi ab Ordinario loci, quae transeunt, non autem dispensari. Et quidem licet majori parte anni ibidem commorari decreverint, tamen Ordinarium non posse cum forensibus dispensare in votis v. g. & juramentis, exinde videtur evinci, quia nec potest illos Ordinarius absque licentia proprii sui Ordinarii ex c. *cum nullus de temp. Ord.* in 6. Ita Reding. l. c. controv. 2. n. 6.

Et haec quidem theoretice vera. Pro praxi tamen observandum primo, Superiorem loci cum forensibus diuturno tempore commorantibus posse dispensare in legibus sui territorii; nam qui potestatem habet ligandi, etiam habet potestatem solvendi: sed ex dictis Superior territorii potest ligare suis legibus advenas ad longum tempus commorantes: ergo etiam per dispensationem potest solvere a vinculo suarum legum.

Secundo videtur consuetudine introductum, ut Ordinarius loci dispensare possit cum advenis sive permanentibus, sive transeuntibus in territorio commorantibus in legibus communibus, seu Pontificiis. Ita quippe testatur hodierna praxis, quae in jejuniis & festis observantia dispensatur cum mercatoribus solum transeuntibus in nundinis commorantibus. Et videtur ejusmodi potestas esse concessa Superiori loci a supremo Principe, ut suum territorium debito modo possit gubernare, ut docet Haunold. cit. n. 316. Et cit. P. Petichacher §. 6. Plura de his recurrent infra de privilegiis, quae cum persape legi communi derogent, ita de ipsis quoque quaestiones scitu dignas & necessarias subnectimus.